

Janusz
Zebrowski

MAROKKO

współczesność
a historia

DIALOG

Janusz Żebrowski

MAROKO
WSPÓŁCZESNOŚĆ A HISTORIA

Wydawnictwo Akademickie DIALOG

Redakcja merytoryczna, transkrypcja i opracowanie nazewnictwa
Marek M. Dziekan

Korekta
Krystyna Kawerska

Skład i łamanie
Magdalena Dziekan

© Copyright by Wydawnictwo Akademickie DIALOG 2001

© Copyright by Janusz Żebrowski

ISBN (ePub) 978-83-8002-555-4

ISBN (Mobi) 978-83-8002-559-2

Wydawnictwo Akademickie *Dialog*
00-112 Warszawa, ul. Bagno 3/218
tel./faks 620 87 03
e-mail: redakcja@wydawnictwodialog.pl
<http://www.wydawnictwodialog.pl/>

Spis treści

Wstęp

Środowisko geograficzne

Położenie i obszar

Warunki klimatyczne

Flora i fauna

Ludność i problemy demograficzne

Podział terytorium i administracja państwowa

Zarys historyczny

Starożytność

Maroko i kalifat arabsko-muzułmański

Kolonizacja Maroka

Maroko pod protektoratem francuskim

Walka Marokańczyków o niepodległość

Maroko ponownie państwem niepodległym

Maroko a kwestia Sahary Zachodniej

Ewolucja sytuacji wewnętrznej w kontekście przyłączenia Sahary Zachodniej do Maroka

Ustrój polityczny, partie i związki zawodowe

Fundamentalisci marokańscy – organizacje i metody działania

Gospodarka i polityka gospodarcza

Rolnictwo

Przemysł

Górnictwo

Transport

Turystyka

Gospodarka morska

Handel zagraniczny

Inne problemy gospodarcze

Maroko – kraj stowarzyszony z Unią Europejską

Maroko na arenie międzynarodowej

Stosunki polsko-marokańskie: czterdziestolecie owocnej współpracy

Na drodze demokratyzacji monarchii konstytucyjnej

Aneksy

1. Życiorys króla Muhammada VI

2. Partie polityczne, które wprowadziły swoich przedstawicieli do Izby Reprezentantów lub Izby Doradców w wyborach w 1997 r.

3. Mapa Maroka

O autorze

Przypisy

Wszystkie rozdziały dostępne w pełnej wersji książki.

WSTĘP

Od stuleci Maroko cieszyło się wielkim zainteresowaniem podróżników, polityków, historyków, ludzi biznesu i kultury z całego niemal świata. Szczególnie silnie przyciągało uwagę Europejczyków, jako że ze wszystkich krajów afrykańskich położone jest najbliżej Europy (w najwęższym miejscu Cieśniny Gibraltarskiej odległość wynosi tylko 14 km). Sądzić można, iż sprawia to uzasadniona opinia, że Maroko jest najciekawszym państwem Maghrebu (północno-zachodniej części Afryki) i jednym z najbardziej interesujących na Czarnym Lądzie. Choć w porównaniu z innymi krajami tego kontynentu Maroko nie jest państwem wielkim terytorialnie, to jednak odznacza się niezwykłą różnorodnością pejzaży, skupiających się na niewielkiej przestrzeni: widoki typowo śródziemnomorskie i pustynne, żyzne równiny i pasma górskie, niektóre pokryte wiecznym śniegiem, lasy cedrowe i oazy palmowe. Różnorodność stref klimatycznych i roślinnych oraz ludności Maroka, specyfika kulturowa bogatej tradycji kultury arabsko-berberyjskiej – wszystko to potwierdza powyższą opinię. Niebagatelny wpływ na zainteresowanie zagranicy tym krajem wywierała obfitość bogactw mineralnych i naturalnych kraju.

Bogata i barwna była również przeszłość Maroka. Stanowi ona temat części niniejszej pracy. Obszarami obecnego Maroka żywo interesowała się mitologia starożytnych Greków i Rzymian. Dwaj synowie Jowisza – to Atlas, bajeczny król Mauretanii, i Herkules, który miał rozdzielić góry Calpe (Mons Calpe k. Ceuty – ar. Dżabal Musa) i górę Gibraltarską. Zwą się one Słupami Herkulesa. W pobliżu przylądka Spartel, najdalej na północny zachód wysuniętego krańca

Afryki, gdzie Morze Śródziemne spotyka się z Atlantykiem, znajduje się jedna z najciekawszych atrakcji Maroka – Groty Herkulesa. Wejście do jednej z grot od strony morza przypomina kontury odwróconej mapy kontynentu afrykańskiego. Anteusz, syn Neptuna i Ziemi miał przybyć na wybrzeże marokańskie i stać się założycielem miasta, które obecnie zwie się Tanger. Ogrody Hesperidy bogate w złote jabłka miały również znajdować się na obszarze obecnego Maroka.

Sceneria krajobrazów i zabytków sprawiła, że Maroko przyciągało od lat filmowców z różnych krajów. Nazwy Maroka, Casablanki czy Marrakeszu znane są w naszym kraju m.in. dzięki filmom: „Casablanca” z Ingrid Bergman i Humphreyem Bogartem, „Maroko” z Marleną Dietrich i Garym Cooperem, „Otello” z Orsonem Wellesem, „Lawrence z Arabii” Davida Leana, czy „Ostatnie kuszenie Chrystusa” w reżyserii Martina Scorsese.

Sama nazwa Maroko jest przekształconą przez Portugalczyków nazwą miasta Marrakesz, niegdyś stolicy potężnego państwa marokańskiego. Od wersji portugalskiej Marrocos (czyt. Marrokusz) nazwa przeszła do francuskiego (Maroc), angielskiego (Morocco), jak również polskiego.

Dla Arabów przybyłych ze wschodu kraj był dalekim zachodem – Al-Maghrib al-Aksa i stąd też obecna nazwa państwa: Al-Mamlaka al-Maghribijja – Królestwo Maroka.

Maroko dłużej niż inne kraje regionu – bo 12 wieków – cieszyło się nieprzerwanie niepodległym bytem narodowym, zachowując ciągłość państwową. Od założenia przez Idrisa I pierwszej dynastii marokańskiej w końcu VIII w. do czasów obecnych, tylko raz w XX w. przez 44 lata całe terytorium Maroka znajdowało się pod panowaniem obcych państw. Przyczyniło się do tego wiele okoliczności i zjawisk, a szczególnie dogodne położenie, naturalne, stosunkowo łatwe do obrony granice (Ocean Atlantycki, Morze Śródziemne, pustynia), a nade wszystko opór miejscowej ludności na naciski zewnętrzne. Tak było u progu historii, kiedy to Kartagińczycy

i Rzymianie zdobyli jedynie obszary nabrzeża Maroka, a nie udało im się dotrzeć do serca kraju. Podobne były rezultaty inwazji Portugalczyków w XV-XVII w. Podbój Maroka przez Francuzów okupiony został wielkimi ofiarami z ich strony. Jak pisał gen. H. Lyautey, pierwszy rezydent generalny Francji w Maroku (1912-1925): „W Maroku zetknęliśmy się z państwem o długiej historii, niezależnym, bardzo zazdrosnym o swoją niepodległość, buntującym się przeciw wszelkim formom podporządkowania”.

Obecnie Maroko to państwo o dużym potencjale ekonomicznym, rozwijające się gospodarczo, mające od lat najbardziej ustabilizowaną wewnętrzną sytuację polityczną ze wszystkich krajów regionu. Umocniła się też w ostatnim okresie jego pozycja na arenie międzynarodowej, szczególnie w rejonie Morza Śródziemnego i Bliskiego Wschodu. Położenie kraju w północno-zachodnim narożniku Afryki, u zbiegu kontynentów, na skrzyżowaniu przecinających się szlaków morskich i handlowych stwarza szansę odgrywania istotnej roli w międzynarodowej współpracy gospodarczej. Nie jest to bez znaczenia w dobie globalizacji stosunków ekonomicznych. Wiele faktów i dokonań marokańskich w tej sferze pokazało, że Rabat tę szansę odpowiednio wykorzystuje.

Jeśli chodzi o nasz kraj, to w odległej przeszłości nie łączyły Polskę z Marokiem jakiegokolwiek stosunki polityczne czy gospodarcze. Miały jednak miejsce sporadyczne kontakty. Wśród krzyżowców, którzy znaleźli się w zdobytej w 1415 r. przez Portugalczyków Ceucie, byli również rycerze z Polski. Wydarzenia towarzyszące oblężeniu tego miasta stały się tematem dramatu Juliusza Słowackiego *Książę niezłomny*. W 1575 r. do jednego z portów marokańskich zawinął pierwszy statek z Polski. Nasi królowie wykazywali zainteresowanie Marokiem jako ewentualnym sojusznikiem w aliansach przeciw Turcji Osmańskiej zagrażającej obu krajom. Na przykład, król Władysław IV skierował w 1. połowie XVII w. odpowiednią propozycję do marokańskiego sułtana z dynastii Sadytów, Muhammada asz-Szajcha as-Saghira III. Do bezpośrednich kontaktów

jednak nie doszło, gdyż dynastia ta wkrótce utraciła panowanie nad Marokiem. Półtora wieku później z marokańskim sułtanem Al-Jazidem spotkał się Jan Potocki, wybitna postać polskiego Oświecenia. Jemu też zawdzięczamy pierwszą obszerną relację o Maroku (1791) przedstawioną w książce *Podróż do Cesarstwa Marokańskiego*¹.

Do pierwszych kontaktów gospodarczych na większą skalę z Marokańczykami doszło jeszcze w okresie panowania francuskiego. Przedsiębiorstwa polskie eksportowały tam m.in. tabor kolejowy. Okręty polskiej marynarki handlowej wzięły udział w operacji „Torch” (pochodnia), która doprowadziła w listopadzie 1942 r. do zajęcia Maroka przez wojska amerykańskie. W operacji uczestniczyły m.in. M/s Batory i M/s Sobieski. Przewoziły one sprzęt oraz żołnierzy. Jednostki wojsk polskich (2 korpusu) z pewnością współdziałały z marokańskimi (2 dywizją marokańską w ramach Francuskiego Korpusu Ekspedycyjnego) w trakcie operacji wojennej, której celem było przełamanie frontu niemieckiego we Włoszech (zdobycie Monte Cassino, Monte Cairo, umocnienia w dolinie Liri).

W niniejszej pracy zastosowano polską transkrypcję nazw, pojęć i nazwisk arabskich i berberyjskich.

ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNE

Położenie i obszar

Terytorium położonego na północno-zachodnim skraju kontynentu afrykańskiego i oblewanego wodami Oceanu Atlantyckiego i Morza Śródziemnego Królestwa Maroka ulegało na przestrzeni wieków istotnym zmianom. Obejmowało w pewnych okresach ogromne obszary Afryki i Europy (m.in. ponad połowę Hiszpanii), a w innych natomiast podległe sułtanom marokańskim terytorium ograniczało się do małej części obecnego Maroka, niekiedy do stolicy sułtanatu oraz jej okolicy. Zresztą sama koncepcja granic przedstawiała się w przeszłości inaczej niż obecnie. Miasto lub plemiona uznawały władzę sułtana odmawiając modlitwę w jego imieniu, przyjmując jego urzędników, płacąc mu podatki.

Według oficjalnych danych marokańskich, aktualnie w granicach państwa, włączając inkorporowany obszar Sahary Zachodniej, znajduje się terytorium obejmujące 710 850 km² (z czego na Saharę Zachodnią przypada 266 000 km²).

Maroko leży pomiędzy 22° a 35° szerokości geograficznej północnej i między 1° a 17° długości geograficznej zachodniej.

Terytorium Maroka jest bardzo rozciągnięte z północy na południe. Odległość od przylądka Spartel (Ras al-Aszakar) na północy do miasta Guera na południu wynosi w prostej linii ponad 2000 km.

Królestwo graniczy na wschodzie i południowym wschodzie z Algierią, przy czym granica przebiega głównie przez tereny pustynne, podobnie jak z Mauretanią. Granicę północną i zachodnią

wyznacza linia brzegowa Morza Śródziemnego i Oceanu Atlantyckiego.

Odzyskanie w 1956 r. niepodległości nie oznaczało zakończenia procesu jednoczenia wszystkich obszarów, do których pretensje żywiła monarchia marokańska. Prawdopodobnie tym tłumaczyć można zastrzeżenie, jakie uczyniły władze marokańskie przystępując do Organizacji Jedności Afrykańskiej w 1963 r. Odnosząc się do Karty (statutu) OJA stwierdzono, że akceptacja jej treści nie będzie oznaczała uznania *explicite*, czy *implicite* faktów dokonanych, odrzucanych jako takie przez Maroko, czy też jako zrzeczenie się niezbywalnych praw. Za takie fakty Rabat uważał m.in. ustalenia dokonane w okresie kolonizacji Maroka, dotyczące granic państwa. Stąd też niemal od odzyskania w 1956 r. niezawisłości narodowej, Marokańczycy wysuwali roszczenia do niektórych obszarów, które nie znalazły się w granicach niepodległego Maroka, a były w przeszłości podległe lub podporządkowane sułtanom marokańskim³.

Skomplikowane okazało się wyznaczenie granic z Algierią. W maju 1845 r. władze francuskie, w trakcie kolonizacji tego kraju, zawarły z przedstawicielami sułtana marokańskiego traktat w Lalla Maghnia. W myśl francuskiej koncepcji linia graniczna między posiadłościami sułtana marokańskiego a podległymi Francuzom obszarami algierskimi nie została wytyczona, co było możliwe np. za pomocą kamiennych kopców. Przyjęto zasadę, że przynależność państwowa koczujących nad granicą plemion wytycza tym samym jej przebieg. W przyszłości dało to asumpt do występowania istotnych trudności w wytyczeniu linii granicznej, także do rozstrzygania przez Francuzów na swoją korzyść spornych problemów granicznych. Po utworzeniu departamentów „francuskich” na terenie Algierii wytyczono granicę zachodnią z Algierią jedynie na długości 150 km – od ujścia rzeki Kiss do Morza Śródziemnego do miejscowości Taniat Sassia.

Niewiele w tym zakresie zmieniło się po uzyskaniu niepodległości przez Algierię. Nie przyniosły większych rezultatów spotkania

przywódców obu krajów – Hasana II z H. Bumediem w 1970 r. w Tilimsanie, czy tworzenie wspólnych komisji.

Uważa się, że południowa granica, właściwie linia demarkacyjna między Marokiem i Algierią, prowadzi od oazy Figuig (Fikik) – przy czym sama oaza i miasto o tej nazwie są w granicach Maroka – poprzez północny skraj Hamady Guir (Ghir) i Dara, a następnie wzdłuż wyschniętego koryta rzeki Wadi Dara. Na południowym zachodzie – ok. 100 km od wybrzeża granica państwa skręca gwałtownie na południe i obejmuje nizinne tereny Sahary Zachodniej. Linia graniczna między Marokiem a Mauretanią jest w zasadzie była granicą między tym ostatnim państwem a Saharą Zachodnią.

Spośród wszystkich krajów Afryki Północnej Maroko jest najbardziej zróżnicowane pod względem ukształtowania powierzchni. Pomimo iż góry zajmują jedynie 1/3 terytorium kraju, są elementem decydującym o specyfice krajobrazowej Maroka.

Poczynając od północy są to góry Rifu, Atlas Średni, Atlas Wysoki i AntyAtlas. Największy i najwyższy masyw górski Afryki Północnej – Atlas Wysoki rozciąga się na długości ok. 700 km, licząc od rejonów saharyjskich aż do zboczy, które dochodzą do Oceanu Atlantyckiego. W najpotężniejszej środkowo-zachodniej części masywu wznosi się osiem czterotysięczników. Najwyższy szczyt Tubkal sięga 4165 m n.p.m. i jest najwyższym szczytem Afryki Północnej, drugi co do wielkości – Ighil Mgun – ma wysokość 4071 m. Poprzez niższą zachodnią partię masywu przebiegają przełęcze Tizi N Tiszka (2260 m) i Tizi N Test (2260 m) przechodzą ważne arterie komunikacyjne łączące północ kraju z południowymi regionami.

Mniej więcej równoległe do Atlasu Wysokiego układa się na południu od tego masywu AntyAtlas. Najwyższe jego szczyty dochodzą do 2500 m n.p.m. Południowe półpustynne zbocza opadają do doliny Dara, a północne, obfitujące w roślinność, do żyznej doliny rzeki Sus.

Oddzielony na południu od Atlasu Wysokiego dolinami rzeki Muluja i Wadi al-Abid masyw Atlasu Średniego ma długość

ok. 300 km. Jego szczyty przekraczają 3000 m n.p.m. (Dżabal Bu Nasir – 3340 m). Duże przestrzenie masywu pokrywają lasy, w tym cedrowe. Obfite w Atlasie Średnim opady, w tym również śniegu, zasilają rzeki Muluja, Sibou, Bu Regreg (Rakrak) i wiele mniejszych.

Spośród masywów górskich Maroka wyodrębniają się góry Rifu. Północne jego stoki schodzą niemalże do linii brzegowej Morza Śródziemnego, a południowe do tzw. korytarza Tazy (od miasta Taza), stanowiącego obniżenie między górami Rifu i Atlasu Średniego. Grzbiet Rifu jest stosunkowo niezbyt wysoki (najwyższy szczyt Dżabal Tidighin – 2456 m) odgradza jednak leżące na południu od niego obszary Maroka od wpływu klimatu śródziemnomorskiego. Rzeźbę Rifu cechują spiętrzone, strome wzniesienia poprzecinane stromymi dolinami. Nadaje to górom charakteru dzikiego i niedostępnego.

Góry marokańskie zbudowane są głównie ze stosunkowo młodych skał mezozoicznych i trzeciorzędowych (wapień, fleszt). Najwyższe ich partie charakteryzuje rzeźba alpejska, również pochodzenia wulkanicznego. „Drzemiacym” wulkanem jest np. Dżabal Sirwa (3304 m n.p.m.). Powstały w erze prekambijskiej AntyAtlas odznacza się skomplikowaną budową geologiczną. Generalnie Maroko leży w obszarze aktywnym sejsmicznie. Doświadczył tego przed 40 laty 29 lutego 1960 r. Agadir. W wyniku trzęsienia ziemi to stutysięczne wówczas miasto zostało całkowicie zniszczone. Zginęło 15 tysięcy mieszkańców, 80% budynków legło w gruzach.

Rozdzielające Maroko góry determinują podział kraju na dwie części różniące się pod względem klimatycznym, demograficznym i gospodarczym. Rejony leżące po południowo-wschodniej stronie zdominowane są przez półpustynie i pustynie, pozbawione wpływu wilgotnych mas powietrza. Niziny i doliny położone zwłaszcza na północnym zachodzie krawędzi Atlasu – to najbardziej nadające się pod uprawę ziemi, najgęściej zaludnione i najbardziej zurbanizowane obszary państwa marokańskiego. Niziny te wraz z wyżynami do 1000 m n.p.m. stanowią 2/3 terytorium kraju.

Na przykład na północy – wzdłuż rzeki Muluja rozciąga się podłużna dolina, rozdzielająca na długości 260 km góry Rif i Atlas Średni od Wysokiego Płaskowyzu, zwanego inaczej Wyżyną Szottów, jak i od północnego grzbietu Atlasu Wysokiego.

Bardziej na południe leży w dolinie rzeki Sibou nizina Gharb – najżyźniejszy obszar Maroka, z dużymi połaciami urodzajnej ziemi, o żółto-czerwonej glebie. Obszar ten graniczy ze względnie starą geologicznie wyżyną, zwaną Mesetą Marokańską, o zróżnicowanej glebie i bardziej suchym klimacie. Przepływające przez ten region rzeki, w tym największa Umm ar-Rabi'a, niosą wody spływające z Atlasu Wysokiego. Spiętrzone dzięki kilku zaporom i rozprowadzane systemem kanałów umożliwiają nawodnienie dużych, sąsiadujących z Mesetą areałów ziemi w dolinie Tadla na równinie Hauz. Wzdłuż rzeki Sus rozciąga się rozległa dolina o tej samej nazwie.

Po południowej stronie Antyatlasu leży półpustynny płaskowyz zajęty przez 3 kamieniste rejony (hamady) – rzek Dara, Tunasin i Ghir oraz piaszczyste, wydmowe ergi. Na samym południu rozciąga się pustynia Sahara. Niewielkie obszary nizinne znajdują się na wybrzeżu, zwłaszcza atlantyckim. Posuwając się od północy, od przylądka Spartel k. Tangeru, wybrzeże to jest płaskie, w części bagniste. Nierzadko występują laguny, np. w rejonie Mulaj Bu Salham, na północ od miasta Kunajtira. Na południe od Rabatu brzeg morski stopniowo podnosi się. Wybrzeże staje się ku południowi bardziej wysokie, w okolicach Agadiru odnogą Atlasu dochodzi niemal do samego Oceanu. Od ujścia rzeki Sus brzeg morski znów się obniża, przybierając postać wydm piaszczystych, a jeszcze dalej na południe – pustyni. Wybrzeże śródziemnomorskie to wąski pas plaż. Góry Rifu dochodzą niemal do linii brzegowej, szersza dolina znajduje się jedynie u ujścia Muluji.

Maroko ma bardzo bogatą sieć rzeczną. Takie rzeki jak Wadi Dara⁴(1200 km), Um ar-Rabi'a (600 km), Sibou (500 km) Muluja (450 km) i wiele mniejszych, których źródła znajdują się w masywach

Atlasu i gór Rifu spływają do Oceanu Atlantyckiego lub Morza Śródziemnego. Kilka mniejszych rzek (Ziz, Ghir) płynących ku południowi ma charakter okresowy i kończy swój bieg w piaskach Sahary. Wody rzek marokańskich zasilanych deszczami jesienno-zimowymi lub topniejącymi śniegami, które zalegają żleby górskie, wykorzystywane są do nawadniania oraz celów hydroenergetycznych.

Spośród krajów północnej Afryki, Maroko – poza Egiptem – jest jedynym państwem o stałych rzekach niosących wody przez cały rok.

Warunki klimatyczne

Różnorodność, charakteryzująca w Maroku rzeźbę terenu, odnosi się również do klimatu. Opisując warunki klimatyczne w tym kraju, stwierdza się niekiedy w książkach i przewodnikach, iż Maroko leży w strefie klimatu śródziemnomorskiego o suchym lecie i cieplej, deszczowej zimie. Nie odpowiada to do końca stanowi faktycznemu, jeśli brać pod uwagę całość terytorium marokańskiego. Klimat śródziemnomorski z łagodnymi wahaniami temperatur i opadów występuje w zasadzie w wąskim pasie Morza Śródziemnego i północnego wybrzeża atlantyckiego Maroka.

Generalnie zalicza się Maroko do strefy klimatu podzwrotnikowego. Wyodrębnić można przy tym co najmniej cztery regiony klimatyczne: atlantycki, oceaniczny, przedsaharyjski, górski i wschodni.

Region atlantycki charakteryzuje się relatywnie łagodnym klimatem. Dotyczy to przede wszystkim temperatur powietrza. Są one w lecie i zimie umiarkowane i niższe o 11-13°C od średnich w głębi kraju (średnie temperatury sierpnia 22-23°C, stycznia 9°C). Niziny przyatlantyckie znajdują się pod wpływem chłodnych prądów z Atlantyku, a przede wszystkim prądu kanaryjskiego. Masy powietrza przesuwają się swobodnie nad nimi, przynosząc opady deszczu. Wielkość opadów i poziom wilgotności maleje wraz z oddalaniem się od wybrzeża. Pora deszczowa trwa od jesieni do wczesnej wiosny (listopad-kwiecień).

Wielkość opadów w różnych regionach Maroka (w mm)

Region	Przeciętna wieloletnia	1991	1992
Agadir	253,1	204,5	45,0
Bani Mallal	482,3	392,9	273,0
Casablanca	443,2	463,4	195,0
Fez	542,4	482,3	461 ,4
Ifran	1101,3	979,5	876,0
Marrakesz	249,3	362,2	1 19,2
A1-Ajun	28,9	100,8	10,7
Rabat	336,6	350,2	279,3
Wadżda	569,8	327,7	286,8
Warzazat	124,0	1 36,9	174,5
Tanger	788,0	790,3	585,2

Źródło: *Maroc en chiffres*, Wyd. Ministerstwa Spraw Gospodarczych i Społecznych, 1992.

W lecie pod wpływem klimatu oceanicznego, zwłaszcza wyżu azorskiego, pozostaje wąski pas wybrzeża. Częstym zjawiskiem jest tam występowanie mgieł, zwłaszcza w godzinach rannych.

Wydawnictwo Akademickie DIALOG

specjalizuje się w publikacji książek dotyczących języków, zwyczajów, wierzeń, kultur, religii, dziejów i współczesności świata Orientu.

Naszymi autorami są znani orientaliści polscy i zagraniczni, wybitni znawcy tematyki Wschodu.

Wydajemy także przekłady bogatej i niezwyklej literatury pięknej krajów Orientu.

Redakcja: 00-112 Warszawa, ul. Bagno 3/219

tel. (0 22) 620 32 11, (0 22) 654 01 49

e-mail: redakcja@wydawnictwodialog.pl

Biuro handlowe: 00-112 Warszawa, ul. Bagno 3/218

tel./faks (0 22) 620 87 03

e-mail: biurohandlowe@wydawnictwodialog.pl

www.wydawnictwodialog.pl